List 27. **NOVICE** Tečaj XXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 4. julija 1866.

Gospodarske stvari.

Nauki
iz letošnje dunajske razstave.

Kdor je letošnjo kmetijsko razstavo kakor uno, ki je bila 1857. leta na Dunaji na tanko ogledal, prepričal se je, da ima naše cesarstvo (Avstrija) tako podnebje (klimo) in bogastvo v zemlji, kakoršno se v malokteri drugi deželi v Evropi nahaja; ona ima vse vrste rastlin in planinske limbre (cedra) do pavole v Dalmacii; tù se pridelujejo vsa žitna plemena posebno dobrega jedra (pšenica sèm ter tjè taka, da vagán po 90 funtov tehta), lan vzraste po 3 do 4 čevlje visok, konoplja po 6 do 12 čevljev visoka; pesa ima po 6 do 12 odstotkov sladkorja v sebi; tabak s takim perjem, da se lahko z amerikanskim meri; hmelj tak, da ni samo prvák med vsemi evropejskimi hmelji, ampak da slovi po vseh delih svetá; volna avstrijskih žlahnih ovác more se meriti z najlepšo saksonskih in francozkih ovác; tkavske ščetice niso slabeje mimo alzaških; deteljno seme slovi v kupčíi; vina, če bi se pri reji trt gledalo na žlahneja plemena in na umno ravnanje v hramih, bi lahko šla v kupčíi križem po svetu; ravno tako se nahajajo čislana plemena kónj, goved, ovác, prešičev itd.; da na kratko rečemo: Avstrija ima vse, kar le podnebje in zemlja morete obroditi, — in vendar se tkavskih ščetíc na milijone, brašča na tisoče centov, vin za kaka 2 milijona vrednosti, predíva (čez 200.000 centov, po odbitku izvožnje), konopelj (čez 40.000 centov), tabakovega perja (čez 50.000 centov), dišečih semen, kakor na pr. janeža, kimeljna itd. (čez 6000 centov) v naše cesarstvo pripelje! Ali ni to prikazen, ktera avstrijske gospodarje opominja, naj bi vse svoje žile napeli, da bi velika in po svoji zemeljski rodovitnosti bogata država od ptujih dežel nezavisna postala, to je, z druzimi besedami rečeno, da bi oni sami pridelali to, in za skupljeni pridelek denar v svoj žep vtaknili, namesti da roma v ptuje dežele!

Po tem vvodu stopimo v prostore, kjer so bile mašine (stroji) in orodja kmetijska razpostavljena.

Govorili pa bomo tukaj samo od onih mašin in orodij, ktera za najbolja za našo gospodarsko (praktično) rabo spoznamo.

Oralnih dreves ali plugov je bilo silno število v razstavi, med njimi nektera tako zamotane napravljena, da je njih cena od 60 do 75 gold. segala.

Cugmajer-jevo (pod štev. 1. v katalogu), Fernitzer-jevo (štev. 598.) nepremakljivo Boroševo rudahlo (štev. 829) so za lahko zemljo vse hvale vredna; mnogovrstni plugi iz fabrike Weiss-ove (štev. 514 itd.) in Boroš-a v Pragi (štev. 822), Burg-ov (štev. 434), in Hohenheimski plug (štev. 1496 itd.) so za male kmete najpripravniši. Kdor ima lahko zemljo na svojih njivah, temu še posebno priporočamo Krebs-ov od kovača Lornic-a v Unterwaltersdorf-u (v spodnjem Estrajhu) napravljeni dvojni plug (štev. 13.)

Med osipavnimi drevesi (Anhäufelpflug) se nam Burg-ovo (pod štev. 439) zdí najbolje, ker je prav trdno napravljeno in najcenejše; veljá 24 gld. — Na Štajarskem se je Fuchs-ov osipavnik (štev. 602) prav dobro skazal, veljá le 14 gold.

Med razstavljenimi branami moremo le po večletnih skušnjah potrjene brabantiške in škotske brane priporočati, ker se vedno tega poglavitnega vodíla držimo, da dobro kmetijsko orodje mora biti prosto napravljeno, trpežno, pripravno in dober kup.

Za velika gospodarstva je hvalevredna brana G. Sigl-ovo na Dunaji (štev. 658), ktera z vlogo vred veljá le 40 do 45 gold., toda le za take kraje, kjer imajo bolj debelo zemljo. Za peščena tla je skor vsaka brana dobra, če ima namesti železnih tudi lesene zobé.

O škarifikatorjih raji molčimo, ker od tistega časa, kar je Beatson (1829. leta) pripravne ekštirpatorje iznajdel, nimajo oni nobene vrednosti več, zakaj v sprednji gredelj se dajo črtala, v zadnji pa nagnjeni lemeži vtakniti.

Za veča kmetijstva so Borošovi dvojni zobati valjarji koristni.

Sejavnih mašin ne delajo več s ščetmi (krtačami); stara Kok-ova naprava, to je, naprava z majhnimi žličicami, ktere zrnje iz semenskega predala v lijak nanašajo, se zopet najbolj rabi. Kok-ova sejavna mašina je bila izprva le za širokometavno setev napravljena, sedanja pa je za povrstno setev osnovana. Tako osnovana sejavna mašina z 9 vrstami stane 300 do 320 gold., z 11 vrstami pa celó 360 do 380 gold.; štajarska tako imenovana „universalna sejavnica“ z Albanovo napravo za uredbo semena z 9 vrsticami pa veljá le 150 gold. in se dá tudi za širokometavno setev z Albanovo dilo napraviti.

Gospod Kühne v Stolnem Beligradu je pri Albanovi sejavni mašini žličini sklad vpeljal, in jih izdeluje po 160 gold. (štev. 1000); tudi na Dunaji jih g. G. Sigl napravlja po 180 gold.

Za velike kmetije na ravninah je ta širokometavna sejavnica v izhodnjih deželah našega cesarstva priporočila vredna, akoravno pri tem ostajamo, da mašina, ktera po vrstah seje, je bolja od take, ktera seme čez in čez po širokem meče.

Kar mašine za košnjo (kosilnice) zadeva, so le Clayton-ove (štev. 1211) in Hornsby-eve (št. 1470) neko zboljšanje kazale; one pokošeno žito v snopih na stran mečejo.

Na naših slovenskih deželah, kjer so posestva majhina, zemlja večidel gričasta, plevéla veliko, žito dosti-

krat poleglo in zmešano, z mašinami žito kositi ne kaže. (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Od kod pri slovenskih kmetih želja po nemških šolah na deželi? *)

Resnica je, da mnogi prav modri in pošteni kmetje želé, naj bi se v šolah na kmetih, kolikor le mogoče, nemščina učila, in da dušne pastirje in nemške učitelje zlasti to pri srcu bolí, da pri svojem prizadevanji, naj bi se ljudske šole na čisto národni podlogi presnovale, pogosto sicer prav modre in poštene možé za nasprotnike imajo. — Kje tičí tedaj vzrok te na videz nerazumljive prikazni? Kaj tudi modrim kmetom pogled takó kalí in misli tako meša, da menijo dobiček najti tam, kjer jih čaka gotova škoda?

Več je videznih vzrokov — pravi vzrok je pa le eden edini. Premislimo obojne.

So, kteri menijo, da kmetje zato nemščine v šolah želijo, ker človek pred svetom veljá, ako nemški zná. Pa taka misel more le bahače slepiti in tepce premotiti, nikakor pa modrih in prebrisanih glav. Da si veče hvale in častí vreden, ako svoj materni jezik dobro in pravilno govoriti in pisati znaš, poleg njega pa še tudi enega ali več tujih jezikov umeš, je gotovo in nihče ne oporeka. Kmetje! ali pa morete reči, da se je le eden izmed vas v domači šoli dobro nemškega naučil? Če pa ne, ali je morebiti to čast, da marsikdo od nemščine komaj toliko vé, da za silo svoje ime nemški podpiše? Ali je to čast za tebe, ki si po 6 let po šolskih klopéh drsal, da, ko si odrastel, nemških bukev nič več brati in umeti ne moreš; pri slovenskem branji pa tudi tako jecaš in se spotikaš, kakor otrok, ki se še le črke sestavljati učí? Ali si šteješ to na čast, da materni jezik govoriš popačeno, nepravilno in sirovo, nemškega pa tako lomiš, da vsakega smeh sili, kdorkoli te sliši. Vsak omikani národ ljubi svoj jezik in v njem lepoglasno in pravilno govoriti si šteje v veselje in čast; le Slovenec meni, da postane imenitnejši, ako jezik svoje matere zaničuje in si nemško šemo na lice vleče! Pa prav taka bedasta baharija dela nas Slovence pred drugimi narodi zasmehljive in zaničljive. Kdo bo tega spoštoval, kteri sam sebe zaničuje? in kdo nam bo branil našo národnost, ako jo sami zatiramo? — Ta plitvi vzrok tedaj nikakor ne more modrih in poštenih kmetov nagibati, da se za nemščino v šolah potegujejo.

So drugi, ki menijo, da se tudi modri kmetje zato za nemščino v šolah potegujejo, da bi tisti kmečki fantiči, ki želijo v više šole prestopiti, toliko lože shajali, ako se že v domači šoli nemščine privadijo. Ta razlog je imel nekdaj v resnici veliko veljavnost, ko so še mestne šole skozi in skozi nemške bile. Zdaj pa se je obrnilo tudi za nas Slovence na bolje. Slovenščina ima zdaj v vseh mestnih šolah že častito mesto in v vsaki šoli se več ali manj uči in piše tudi v slovenskem jeziku in priprave se delajo, da bo v naših mestnih šolah kakor tudi v latinskih zadobil slovenski jezik vse pravice, ki mu grejo: v nižih šolah se bo učilo več v slovenskem kakor v nemškem jeziku; v viših šolah pa v obeh jezikih enako, ker v resnici sta v naših krajih učenemu človeku oba jezika skoraj enako potrebna. Zdaj je tedaj zadosti, ako fantič le za eno leto poprej v mestno šolo stopi, kakor je sicer potreba, in privadil se bo nemščine zadosti, da bo zamogel shajati ob začetku tako imenovanih srednjih (latinskih) šol. Lahko tudi take otroke domači učitelj v posebnih urah nemščine učí, da jih za mestne šole pripravi, kar pride staršem še bolji kup. — Vprašamo vas pa vrh tega še, kmetje! koliko vaških otrok pa prestopi vsako leto v mestne šole? K večemu eden ali dva; prav pogosto pa preteče pri marsikteri šoli po več let, da nijeden šolar v mestne šole ne prestopi. Ali se vam pa dozdeva modro in pravično, da se po 100 otrok brez prida in dobička z nemščino ubija, da bota eden ali dva izmed njih v mestni šoli lože shajala? — Tedaj tudi ta razlog gotovo ne more slepariti modrih kmetov.

So še drugi, ki pravijo: „Pa ni na škodo, ako se tudi drugi otroci nemščine učé, vsaj utegnejo danes ali jutri iti križem svetá, eni po službah, drugi po rokodelstvu, tretji v vojaškem stanu, in vsem bo nemščina prav hodila.“ Mislijo, da zlasti to je vzrok, če se tudi modri kmetje za nemščino poganjajo. Mi pa odgovorimo: Da nemški, kakor tudi vsak drugi jezik, ako ga znajo, onim ne bo na škodo, ki po svetu pojdejo, radi pritrdimo; da bi pa vsi ravno nemškega potrebovali, to, kmetje! pa sami veste, da ni res. Kar vaše hčere zadeva, pač le po redkem grejo čez slovensko mejo. Tedaj vidite, da polovica šolarjev, blezo vsa dekleta namreč, si skoraj celó zastonj z nemščino belijo glave, ki jo bodo še veliko hitreje pozabila, kakor so se je naučila. In rokodelci in vojščaki ali gredó vsi na nemško? Ako pa ostanejo na Slovenskem, ali ako si dela iščejo po Hrvaškem, Magjarskem in Českem ali Laškem, koliko pa jim bode pomagala nemščina? Vidite, kmetje! da je tedaj tudi ta ugovor prazen in nespameten.

Nespameten je, smo rekli. Ako imaš ti kmetič dve potrebi pri hiši, pa ne zmoreš ob enem za obé, kaj boš storil? Kakor moder mož mi odgovoriš: „Ako ne zmorem za obé, bom preskrbel najpoprej tisto stvar, ki je bolj potrebna, ono pa bom odložil za drugikrat, ki je manj potrebna.“ Tvoj odgovor je zeló moder; obrnimo ga pa zdaj na domače šole. Vsega, kar bodo otroci kedaj potrebovali, še manj pa vsega, kar bo le eden ali drugi izmed njih potreboval, se otroci v domači šoli nikakor ne morejo naučiti, toliko gotovo previdiš. Modrost tedaj tirja, da vprašamo: kteri nauki so za vse otroke bolj potrebni, kteri so za vse manj potrebni, in kteri so le kar za nektere otroke potrebni?

Nauki, ko so ali biti utegnejo le nekterim otrokom potrebni, nespadajo nikakor v domačo farno šolo. — Pa tudi vsem naukom, kteri so vsem otrokom potrebni, farna šola ni kos; enkrat ker je um otrók še premalo izbujen in tudi njih skušnja še prepičla, ter mnogih stvarí umeti ne morejo, akoravno jim bodo pozneje silno potrebne; drugič ker otroci le malo časa šoli darujejo, ker jo navadno le enkrat na dan obiskujejo; tretjič ker je število šolarjev večidel preveliko in tedaj učitelju nemogoče, se z vsakim posebej zadostno pečati, in poslednjič, ker otroci domá premalo časa, prilike, návoda in priganjanja imajo, šolske nauke pridno ponavljati. Modrost tedaj tirja, da se nauki, vsem otrokom poprek manj potrebni, odstranijo, in se za domačo šolo le nauki, vsem otrokom bolj potrebni, odločijo. Ali tedaj nemščino šteješ k naukom, ki so le nekterim otrokom potrebni, ali k naukom, ki so vsem otrokom manj potrebni; vsakako vidiš, da za-njo v domači farni šoli ni prostora.

Kteri nauki pa so vsem otrokom brez razločka spôla in posebnih domačih opravil silno potrebni?

Pred vsem krščanski nauk, potem branje, pisanje in navadno številstvo ali rajtanje; nadalje návod za ohranjenje zdravja, za poljedelstvo, vrtnarstvo, živino-

*) Iz letošnjih „Drobtinic.“

rejo, za fantiče hišno gospodarstvo in za dekleta hišno gospodinjstvo. Ako domača šola otroke v vseh teh vednostih izuri, je izvrstna in vse hvale vredna šola, in denar, ki ga vi, starši, za šolanje svojih otrok izdaste, je najboljša dedšina, ktero jim zapustite. Ker so pa vsi ti nauki za kratki čas domače šole preobširni in deloma otrokom še nerazumljivi, je pred vsem treba, da si otroci v šoli pridobijo dobrega in temeljitega znanja maternega, tedaj pri nas slovenskega jezika, da zamorejo pozneje tudi bukve brati in razumeti, ktere te nauke bolj globoko in natančno razlagajo in se do konca življenja naprej učiti.

Tako in po teh načelih vravnavajo domače začetne šole vsi naši sosedni bolj izobraženi narodi; zato pa tudi nahajaš med njimi veliko izobraženih kmetov, kteri so s spisi in knjigami za svoj poklic dobro previdení, ter si vejo vse nove znajdbe in nove pomočke pri gospodarstvu v prid in dobiček obračati. Le pri nas nesrečnih Slovencih se je mislilo in trdilo, in se še misli in trdi, da nemščina je tudi v najbolj odročni vaški šoli prvi in najpoglavitnejši predmet! In zares, povejte mi, kmetje! s kterim naukom so vas pa učitelji toliko mučili, kakor z nemščino? In koliko ste se v šoli učili od poljedelstva, vrtnarstva, živinoreje, gospodarstva in gospodinjstva? Vi mi odgovorite: „Celó nič se nismo od vsega tega naučili, pa tudi ne učili.“ — Glejte, pa to še ni največa škoda. Nemškutarska šola vam je kriva, da tudi zdaj zamujenega dostaviti in se sami naprej učiti ne morete. In zakaj ne? Nemškega jezika se niste toliko privadili, da bi nemške knjige in spise razumeli, ki vam lepe nauke za vaš stan razlagajo. Ako se vam podajo „kmetijske novice“ ali „živinozdravilske bukve“ ali Vrtovčeva „kemija“ ali „vinoreja“: odgovorite, da teh bukev ne zastopite. In zakaj ne? Edino zato ne, ker se v šoli maternega jezika niste temeljito učili, in si zadostnega zaklada slovenskih besed in izrazov za te ne nabrali. Glejte, kmetje! to je žalostni sad naših dosedanjih nemškutarskih šol na kmetih, da — ako branje molitevskih bukvic izvzameš, — je naše ljudstvo v obče še ravno tako nevedno, kakor pred 80 leti, ko so se začele te po nemško osnovane šole vpeljavati. Sosedni národi, po národno in modro osnovanih ljudskih šolah omikani, lepo napredujejo, se pri kmetijstvu in obrtnijstvu novih znajdeb poslužujejo in s tem bogatijo; za slovenske kmete pa je vse zgubljeno, kar so umni in prebrisani možje znašli in spisali, da bi jim njih stan polajšali in življenje oslajšali in požlahnili. Slovenski kmetje v obče delajo in ravnajo pri svojih poslih še vedno tako, kakor njih očetje pred sto leti, prav tako, kakor da bi se ves ta čas ne bi bilo po svetu nič spremenilo in napredovalo. Kako obdeluje vinograde kmet na Avstrijskem, kako pa kmet na Dolenskem; — kako žitna polja kmet saksonski, kako pa kmet slovenski; — kakošna je sadjoreja po Českem, kjer so skoraj vse ceste in poti s sadunosnim drevjem obsajeni, slovenski kmet pa rajše s svojo družino kruha strada, kakor da bi duhtal in premišljeval, kje bi bil še prostorček za kako sadunosno drevesce! Prav zato pa je delež Slovenca uboštvo in vrh tega še zaničevanje od vseh sosedov.

Prepričani smo, da vi modri kmetje, ki „Drobtinice“ berete, porečete: „Grenke so sicer te besede za nas Slovence, a resnične so. Res je, da naše šole otroke premalo brihtajo za njih domači poklic, pa nemščina v naših šolah vendar le mora biti.“ — Pa zakaj še mora biti nemščina, ker toliko dragega časa krade naukom bolj potrebnim? Po našem prepričanji je le eden edini vzrok, ki tudi vas modre kmete slepari, da za nemščino vpijete, in ta vzrok so naše zgolj nemške uradnije in sodnije in njih nemške pisarnice. Nemški so vsi ukazi, ki jih sprejemate; nemška vsa povabila, ki vas kličejo pred gosposko; nemške vse pogodbe, — ali kakor vi pravite: vsi kontrokti, ki zapopadajo vaše pravice; — nemški vsi zapisniki, ki obsegajo vaše pritožbe; — in nemške vse razsodbe, ki vaše pravice določujejo. Kdo bi se tedaj čudil, da tudi najmodrejši kmet v takih žalostnih okoliščinah tako-le modruje: „Res je, da bi bilo mojim otrokom marsičesa treba, se v šoli učiti; pa za zdaj je vendar najbolj potrebna nemščina, da si vsaj nekoliko vrajtamo, kaj to ali ono gosposkino pismo pomeni, in ktera pisma je treba danes, ktere pa jutre v pisarnico seboj vzeti, da te kakor bedaka domú zagnali ne bodo.“

Tako je in drugače za zdaj ne more biti. Pa ljubi kmetje! nikakor ni treba, da bi tudi za naprej tako ostalo. Svitli cesar so določno in ostro zapovedali, da morajo vse naše gosposke slovenski obravnati z vsemi, kterikoli to zahtevajo. Tedaj je zdaj le na vas, kmetje! ležeče, da se vse to spolni. Tirjajte mirno pa resnobno, kakor vam pravica gré, da se vam pri gosposki vse po slovensko vraduje, in prepričani smo, da potem ne eden izmed vas modrih kmetov nemščine v domačih šolah tirjal ne bode. Potem bodo vaše šole še le mogle biti to, kar bi imele biti, namreč šole, v kterih se vaši otroci učijo pobožno, čedno, srečno in veselo živeti; sini modro gospodariti in hčere previdno gospodinjiti, česar gotovo vi, kmetje, pri svojih otrocih doživeti bolj želite, kakor pa da bi se znali nemško bahati, slovensko pa zapravljati.

Dokler pa vi, kmetje, svojih narodnih pravic ne spoštujete in ne tirjate, in dokler naše pisarnice nemške ostanejo, tako dolgo ostanejo pa tudi „Drobtinice“ pri svojih besedah, ki so jih letošnjemu šolskemu oddelku (str. 236) nadpisale: „Dokler slovenski jezik vseh njemu dostojnih pravic pri uradnijah ne pridobí, prosti Slovenec slovenskih šol nikdar niti ljubil, niti želel ne bode.“ Kosar.

Slovansko slovstvo.

* *Slomšekove „Drobtinice“ za leto 1865-1866. Učiteljem in učencem, staršem in otrokom v poduk in kratek čas. XIX. letnik. Izdalo ravnateljstvo lavantinskega seminišča. V Mariboru natisnil E. Janžič.*

Da priporočilo „Drobtinic“ v poslednjem našem listu se je res opiralo na vrednost blaga, ki ga donaša 19. letnik neumrljivemu našemu Slomšeku posvečenih listov, kaže nam obseg najnovejšega tečaja, ki pred nami leží. Okinčane z lepo podobo donašajo v 1. predalčku obilo zdrave in tečne dušne hrane s prebogate pastirske mize rajnega vladika. Drugi predal podaja nam življenjepis dveh slavnih mož: pokojnega goriškega nadškofa Jožefa Valanta in dekana braslovškega Mihaela Stojana, čegar imeni hranuje povestnica slovenska na veke v blagem spominu. Da kakor za poduk tako tudi za kratek čas je lepo skrbljeno v letošnjem letniku, pričajo nam predalčki 3., 4. in 6. Pri vsem tem pa „Drobtinice“, ves čas zveste gojiteljice narodnosti naše, niso prezrle „pekočih vprašanj“, ktera dan danes stojé na dnevnem redu — vprašanja namreč, kar se tiče obveljave narodnega jezika v šolah naših in uradnijah; tù nahajamo izvrstna dva sestavka: enega pod naslovom „slovenščina v sodnijah“, ki ga je s temeljito vednostjo in za pravo naše živo vnetim srcem spisal dr. Srnec, — druzega, ki ga je prav z življenja posnel in s prepričavno besedo na srce položil našemu prostemu ljudstvu dekan Kosar pod naslovom: „Od kod pri slovenskih kmetih želja po nemških šolah na de-

želi.“ *) Ne moremo se pa ločiti od „Drobtinic“, da ne bi še s posebno hvalo omenili spisa „o domači odreji otrók“ od prečastitega gosp. dr. Ulaga; vzlasti popis „bedarij pri otroški reji“ ima toliko zlatih naukov v sebi, da prav živo opominjamo vse matere slovenske, naj ga pazljivo beró in se zvesto ravnajo po teh vodilih, da odvrnejo žalostne nasledke od svojih otročičev.

Iz vsega je tedaj očitno, da je sl. vredništvo hvalevredno spolnilo nalogo svojo, ki na čelu „Drobtinicam“ zapisana stojí, in da po takem je res dolžnost pisateljev slovenskih, da lajšajo rodoljubemu vredništvu izdajanje „Drobtinic.“ Ker v predgovoru prosi življenjepisov in šolskih rečí, naj bi se blagovoljno podpiralo v teh predmetih. Kar se tiče življenjepisov, bi utegnil popis življenja rajncega goriškega učitelja g. M. Hladnika iz izvrstnega rokopisa g. prof. dr. Kociančič-a, če tudi nekoliko okrajšan, pripraven biti „Drobtinicam.“ Tudi bi sicer iz zapuščine Hladnikove utegnila kaka drobtinica dobro doiti „Drobtinicam.“ — Ako bi rajnega prošta Verneta poslovenjeni spis „Dobrota in modrost božja v naravi“ ugajala „Drobtinicam“, rado ga pošlje vredništvo „Novic.“

Sveta dolžnost je Slovencem, da ohranimo knjigo, ki so nam jo sporočili nepozabljivi Slomšek!

---

* *Dubrovnik. Zabavnik dubrovačke narodne štionice* — se zove knjiga; ki pride na svetlo v Dubrovniku (Ragusa) in bode obsegala 500 straní; cena ji bode samo 1 gold. Obseg prvega dela bode: 1) Poma — pjesma Meda Pucića. 2) Azi-Beg — historička povijest po Petru Franasoviću. 3) Car Lazar — tragedija Mata Bana. 4) Hercegovačke pripovijetke — iz zbirke Vuka Vrčevića. 5) Car Mehmed i Skenderbegova sablja — pjesma Jovana Sundečića. 6) Božić u Crnojgori — napisao Nićifor Dučić. 7) Plam Sjeverski — pjesan Injacija Gradića (g. 1710); — druzega dela: 8) O političkoj i gragjanskoj uredbi bivše republike dubrovačke — po Baru Beteri; preveo s francuskoga Niko Putica. 9) Pokušaji u epigrafiji — Lovra Kukuljice. 10) Marija — ulomci iz povijesti konavoske — po Matu Vodopiću. 11) Narodne pjesme. 12) Život i djela Ivana Stojkovića — po Lovru Kukuljici. 13) Nekoliko pjesama Pjerka Bunića. 14) Dvije riječi o pismima Stjepana Gradića Dubrovačkoj republici i o njihovoj važnosti za domaću historiju — Valtazara Bogišića. 15. Dundo Maroje — komedija Mara Držića († 1580); — tretjega dela: 16) Neke pjesme — I. Avgusta Kaznačića. 17) Tintoreto i njegova šćerca — spjevao Nikša Gradić. 18. Sugranasti razgovori Pustinjaka. 19) Smrt Ugolinova — iz Danta ponašio S. Ljubiša. 20) Pet pripovijedaka — iz Sanskrta preveo Petar Budmani. 21. Ilijade pjevanje VI. — prijevod Antuna Kazali.

Naročila se pošiljajo v Dubrovnik na narodno štionico (čitalnico).

Ozir po svetu.

Potopis iz Srbije.

Spisal dr. J. Podliščekov.

(Dalje.)

Od Štiple do Jagodina je uro hodá; cesta je ravna in prilična. Mesto Jagodin stojí v lepi ravnini; ob kraji mesta na kragujevški cesti se vidi nova pravoslavna cerkev; tej cerkvi nasproti pa stojí še neka stara turška mošeja, z visokim in okroglim stolpom (turnom), s kterega je še pred nekoliko leti turški dêrviš (duhoven), se okoli njega v visini sukaje in skozi nos govoreč in pevajoč, pravoverne (tako Turki sebe imenujejo) k vsakdanji molitvi klical. Na tej mošeji je streha brez strehe, to je, ostala so še rebra nekdanje strehe, pa tudi stolp je čisto gologlav, in ozidje mošejino, kjer se že davno „ala“ (turški bog) ne moli, in se Mohamed njegov prerok, ki je prvi za Bogom, ne častí več, je razpadlo v grde razvaline, v ktere Srbi zdaj svoje svinje zapirajo, in kavke si svoja vesela prebivališča izbirajo. Razvaline te opominjajo narod strašne nekdanje sužnosti, ga opominjajo Boga, kterega je pred 50 leti še plaho po šumah in hostah skrivaje se molil, pa ga zdaj, osloboden nečloveškega robstva, javno častí v lepi cerkvi, pred ktero je nasprotna cerkev polomeseca otemnela. Bog daj, da skoraj po vseh jugoslavenskih deželah polomesec pred svetim križem otemní, kakor je otemnel po lepi Srbii!

Ker že o mestu Jagodinu govorim, ne morem si kaj, da ne bi se spomnil junaškega možá, ki je prvi srbskemu narodu pokazal, da se jarem turškega sužtva zlomiti more, — možá, ki je prvi turški jarem zlomil in Turke iz vse današnje Srbije in še dalje naprej kroz Niž do mesta Zofije iztiral in tako nad vso današnjo Srbijo in nad gornjo Bolgarijo vladal. Ta junak bil je Koča Petrović iz lepega sela Panjevc-a pri Jagodinu. Koča, po turški Véliki Petrović, je bil trgovec, gotovo svinski, kar so vsi imenitniši srbski trgovci in junaci bili, in so še dandanes. Ko trgovec je Koča večkrat v Avstrijo šel. Leta 1787. je v Avstrii slišal, da bode med njo in med Turško kmalu vojska. Koča se vrne v Srbijo, in gré po vsej deželi od kraja v kraj, od mesta v mesto, se združi z imenitnišimi ljudmí, jim tiho šeptá na ušesa, kar je slišal v Avstrii in jim svetuje, da je treba, lepe prilike se poslužiti in prijeti za orožje. Vès narod je Kočeve besede radosten sprejel in ga za svojega vojvoda izbral. Vès narod se brž skrivej in na tihoma pripravi za vstajo in za boj s Turkom. Modri Koča izbere in odredi med narodom imenitniše može za četovodje, barjaktare, zastavare (zastavonositelje) itd. in naredí vse, kar je potrebno bilo za boj.

Leta 1788. napové carica ruska, Vélika Katarina, Turku vojsko. Cesar avstrijski Jožef II., njen zaveznik, postavi ob celi dolgi turški granici svojega velikega carstva vso svojo vojsko, in pokliče vès narod srbski, da se vzdigne in Turkom odpové pokornost. Brž je bil vès narod srbski na nogah ter zgrabi za orožje. In brž se začne tako imenovani: „Kočin rat“, to je Kočina vojska, v kteri je drug druzega baral: „imaš dober handžar? imaš dobro sablo? dobro puško? imaš dovolj svinca in puškinega praha itd.?“ Za kruh in jélo v tem ratu, kterega je vès narod z največim navdušenjem pričel in v kterem se je z največo hrabrostjo boril, nikomur mar ni bilo. Dokler je slavni Lavdon Beligrad tolkel, ni Koča samo branil, da nobena turška armada Beligradu na pomoč ni môgla priti, ampak je Turke tudi iz vse Srbije tiral, jih do Zofoje zapodil, in potem nad to zemljo sam vladal dve leti in nekoliko mesecev. V tem je avstrijska vojska vzela Šabac, ktero mesto je Mohamed II. leta 1470. sezidal, vpotrebivši lepo in zgodnjo priliko kralja Matjaža (Matija Korvina, sina Janeza Sibinjanin-a-Hunijada), kteri se je takrat nepošteno s českim kraljem Jurjem Podiebradom boril, in po nepotrebnem prelival kristjansko kri, namesti da bi bil vse svoje moči obrnil zoper Turka. Cesarska vojska je vzela tudi Požarevac in Smederevo, kjer je Juri Branković (bolje Juri Vuković,

---

*) Ker nikoli ni preveč razjasnila o tem, kakošne naj so ljudske naše šole, vzamejo današnje „Novice“ ves ta prav „ad hominem“ pisani sestavek v svoj list. Vred.

srednji sin Vuka Brankovića, izdajnika v kosovopoljskem boji) grad in današnjo trdnjavo leta 1435.—1436. sezidal. Cesarski vojski na podporo bil je samo še Beligrad. Zdaj se oslobodijo in osrčijo trije turški govoreči Srbi, gredó med Turke v Beligrad in zabijejo na beligradski trdnjavi tri, cesarski vojski največo škodo delajoče topove, pa se vrnejo zopet nazaj k Lavdon-u, kteremu se je moral potem Beligrad 1789. leta udati.

V Kočini vojski se je tudi Črni Juri, takrat kakih 25 let star, vojskoval kot desetnik (koplor) pod kapitanom Radić-em Petrović-em in se je pretepal s Turki okoli Užice in Rudnika.

Radić, pod polkovnikom Mihajlović-em, je imel v svoji četi kakih 2000 móž samovoljnih Srbov (se ve, da kapitan Radić in polkovnik Mihajlović sta bila Srba) in Črnega Jurja z 100 možmí hajdukov. Nekega dné dozná Radić po ogleduhih, da se je v Užici 12.000 mož zbralo turške vojske z namenom, da doide Beligradu na pomoč. Zdaj popraša Radić svojega desetnika Črnega Jurja, kaj je storiti? Desetnik Juri Petrović mu odgovorí: No, kaj? pobiti jih! Pa kako? — mu zavrne Radić — nas je samo 2000 mož, al Turkov je 12.000. To je lahko — odgovorí desetnik Juri. — Kakor ena huda paprika jéd za 20 ljudí razhudi, tako je nas ta turška vojska razhudila, da vsaki od nas hoče 20 Turkov na se vzeti in jih pobiti! Mi moramo — nadaljuje desetnik Juri — malo turško mesto Požega blizo Užice ponoči napasti in zapaliti. Turki v Užici bojo praskanje pušek slišali, veliki ogenj v Požegi zagledali, in vsi se bojo vzdignili in Požegi na pomoč hiteli. Mi moramo med tem hiteti, da se z velikim, v Požegi dobljenim plenom umaknemo. In tako se je tudi zgodilo: Desetnik Juri udari ponoči s svojimi 100 hajduki na Požego in jo zapali na vseh straneh! Kapitan Radić pa vse oplenjeno blago v planino spravlja. Kmalu pride vsa turška vojska iz Užice. Srbi bežijo, Turki jih podijo globoko v planino, kjer jih Srbi v temni hosti po zasedah pričakujejo. Črni Juri pogleda iz zasede po svoji dolgi puški turškega voditelja, nekega Lomigorić-a, poturčenjaka, in ga pahne v večnost. (Se ve, kogar je Črni Juri po svoji puški pogledal, onemu ni več solnce sijalo). Od vseh straní prasnejo srbske puške, da Turki padajo mrtvi na zemljo kakor snopje. Turki brez voditelja preplašeni bežijo, Srbi jih podijo in iz zasedi na nje skačejo, jih pokajo in sekajo! Zmaga je bila popolnoma na srbski strani; Turki so bili grozno tepeni, le nekoliko njih je življenje odneslo v nevrednem begu.

Tako je desetnik Črni Juri Petrović prvo svoje junaštvo kazal v Kočinem ratu. Boj med Avstrijo in Turško je po vzetem Beligradu še trajal do leta 1791. Pripoveduje se, da so cesarskega generala Lasci-ja Turki podkupili, da je brez svinca in železja s samim puškinim prahom na Turke pokal! Al Koča Petrović je zavzel na Donavi blizo Oršave neki tako trden položaj, da ga Turki z vso svojo silo niso osvojiti mogli! In tako je branil srbski ta Leonid na svojih Termopilah Turkom pot v Srem in v Banat dolgo časa, dokler ga ni neki Vlah izdal in Turkom skrivnega pota do njega pokazal. Turki pridejo do Koča zdaj od treh straní, ga vjamejo živega in na kol nasadijo! In potem divjajo globoko v Banat in v Srem! In tako je vojska cesarja Jožefa s Turkom nesrečno se skončala za-nj, pa še bolj nesrečno za srbski narod, ki je po Kočini smrti zopet padel v turško sužnost, in je v nji zdihoval, dokler ga ni nekdanji desetnik Črni Juri Petrović leta 1804. oslobodevati pričel, in ga tretji junak srbski leta 1815. Miloš Obrenović s svojim junaštvom in s svojo diplomatiško pogumnostjo, mislim, za vsegdar oslobodil. (Dal. prih.)

Dopisi.

V Buda-Peštu. V. (Dalje.) *) — Mestni gaj je Peštanom to, kar je Dunajčanom „Prater", Ljubljančanom pa Latermanov in zvezdni drevored. Preteklo leto se je družba ustanovila, ktera je od peštanskega mesta precej velik kos mestnega gaja (če se ne motim, blizo 30 oralov) v ta namen zakupila, da se tam zverinjak napravi. — Na gornji (severni) strani se vidi železničin kolodvor, v kterega vozovlaki zahajajo, kteri od Dunaja ali pa čez neizmerno ogersko ravnino od Debrečina, Véliko-Varadina, Arada in Temešvara do Pešta pripuhtijo. — Debelo uro hodá nad Peštom je videti Novipešt, kjer je za parobrode in druge veče tovorne ladije zimska postaja. Ravno sedaj se konjska železnica dela, ktera bode iz Pešta (od senotrga) po vajcenski cesti mimo kolodvora v Novipešt peljala. — Vštric Novega pešta, toda na desnem bregu Donave nad Marjetnim otokom, je stari Budin videti, eno uro hodá nad Budinom. Dasitudi ima stari Budin svojo lastno mestno gosposko, vendar deloma k Budinu spada, ter je prav za prav le zunanje budinsko predmestje, ter mora kakor Buda-Pešt povžitni davek odrajtovati, toda ne od vsake stvarce, ampak le od mesa, vina, piva in žganja. Tudi na pogled se stari Budin kaže, da je le eno mesto z Budinom, ker ni nobenega hišnega pretržka od Budina do starega Budina; zvezni del med obema se imenuje „Neuštift." — Magjari trdijo, da je med hribi blizo starega Budina prvi magjarski (še poganski kralj Arpad pokopan, toda prav pravega kraja ne vedó; kaj radi bi ga pa zasledili, že tudi zarad tega, ker so neki pri njega grobu veliki zakladi in velike dragocenosti shranjene. — Stari Budin je bil menda začetek pozneje, v zgodovini ogerske dežele in nekdanje Panonije tako važne budinske trdnjave. — V Starem Budinu je tesarnica (Werfte) za parobrode družbe podonavskega parobrodstva, kjer se tudi stare in poškodovane ladije popravljajo. Prebivalcev Starega Budina je kakih 10 tisoč; večidel so Nemci in judje. Od Budina skozi Stari Budin pelje velika cesarska cesta proti Dunaju, ktera pa ni več velike važnosti, odkar je Buda-Pešt z Dunajem po železnici spojen. — Ves budinski okraj Donave je gorat in bregovit; hribi se v več vrstah prav blizo k Donavi stegujejo; najbliže Donave stojí Bloksberg, da je komaj za cesto, ktera iz Budina proti jugu pelje, pod njim dosti prostora. — Donavi najbliži hribi so večidel s prijetno vinsko trto pokriti, nekteri pa tudi kamnite pleše kažejo. (Dal. prih.)

Iz Gradca 29. junija. ⁂ *(Odgovor.)* „Novice" so unidan sprožile jako zanimivo stvar in sicer prestavljanje deželnega zakonika za Štajarsko. Ker se navadno v časnikih naših pretresajo vsa slovenska dela, je pač naravno, da se tudi kritika piše o tej prestavi, ktera izhaja iz rok okrajnega predstojnika celjskega g. Lichtenegger-ja. Častiti gospod ali ima premalo časa, da postave v hitrici prestavlja ali pa ni kos jeziku. Sicer je bila taka navada, da je moral prestavljavec bivati v Gradcu, to je, na mestu, kjer zakonik izhaja; ne vemo, kako in zakaj da to ni več tako? To pa vemo, da so tukaj možje, ki bi gotovo zakonike dobro prestavljali. In vrh tega tudi, kakošna sitnost! Če se pripetí, kakor je zdaj bilo, predno se je bila vojska vnela, da pridejo stvari: pozivi, prošnje, podučila itd., ki se morajo brž tiskati, gotovo ni mogoče, da se vse to pošilja še le v Celje, ker se strašno zakasni. In tako se je zgodilo,

*) V poslednjem dopisu (stran 209) namesti predmestje beri namestje; Elizabetino, Jožefo in Sečenjevo namestje so pa z drevjem in grmovjem zasajena sprehajališča v Leopoldovem mestu. Pis.

da vseh teh spisov, ki so vsled vojske morali priti med národ, g. Lichtenegger prestavil ni, dasiravno bi bila to njegova stvar, ker deželni zakonik prestavlja. Lansko leto se je zeló govorilo, da bodo izročili prestavo omenjenega zakonika slovenskemu pisatelju, ki je za stalno zdaj tukaj v službi; al zdaj je zopet vse tiho in ostalo bo menda vsaj tako dolgo in „statu quo", dokler se na dotičnem mestu ne zahteva, da se ta stvar tako vravná, da bode prestava taka, da jo prosti slovenski narod saj toliko razume, kolikor prosti nemški narod nemški tekst.

Iz Trsta. — Po „Ilir. Primor." so se gospodje Nabrgoj, Primožič in Lavrenčič 21. dan u. m. na Dunaj podali, da izročé presv. cesarju pismo verno udanih prebivalcev tržaške okolice. — 20. dne u. m. je v Trstu bilo nabito naznanilo Videmske c. kr. general-komande, naj vsak izročí svoji gosposki (Tržačanje in okoličanje tržaški policii) vse orožje, ki ga ima, to je, samokrese, puške, strelivo itd., sicer ga zadene ostra kazen. — Ker tržaški mestni občini pomanjkuje dohodkov, bo denarja na pósodo vzela in zato poviša mestno naklado na hišne in dohodkine davke od 10 na 25 od sto gold. To zvišanje bode znašalo od 1. julija l. l. 54.000 gold. Vpeljal se bode pa tudi davek od psov in za plin (gaz); uni bode nesel leto in dan okoli 3500 gold., ta pa 24.000 gold. Davek za plin je celó nenavaden davek, o kterem nam ni znano, da je še kje drugod vpeljan.

Iz Celovca — piše „Slovenec": „Že smo potožili, da cesarskega manifesta nismo prejeli v slovenskem jeziku; pa mislili smo, da so samo na nas Slovence po Koroškem, ktere bi res marsikdo rad vtajil, pozabili; ali slišimo enake tožbe tudi iz drugih krajev! Vemo, da v Frankobrodu že vihra nemška trikolora ali zastava, in vemo, da je tega marsikdo srčno vesel. Mi Slovenci pa mislimo, da Frankobrod ni še naš Dunaj, in da naš presvitli cesar, ki je narodno ravnopravnost zatrdil vsem svojim narodom, stoluje na Dunaji. Naj se kaj tacega nikoli več ne zgodí in naj se vse razglaša v vseh jezikih!

V Senožečah 28. rožnika. — Mnogo bi trebalo razjasnila o gosp. Fr. L. dopisu, ki so ga prinesle poslednje „Novice"; al namesti vsega tega le to rečem: zakaj nam gospod Fr. L. ni povedal, ktera srenjska predstojništva so županov stari magacin za najbolj pripravno novo kaplanijo spoznala? koliko je bilo tistih, ki so oni „sklep" podpisali? in ali prošnja zarad reške ceste ni šla na dotično mesto že več mesecev pred tistim potovanjem v Senadol? — Tudi zarad tega, kar je menda isti dopisnik ali saj po njem inšpirirani namestnik v 50. listu „Slovenca" čivkal, bi se dalo marsikaj govoriti; al ker vem, da se občinstvu naše lokalne homatije že predolgočasne zdijo, bi le samo to še vprašal: kdaj dobimo srenjske račune, kterih že čakamo 7 let?

Iz Ljubljane. Novica, da je avstrijska armada na Laškem v prvem velikem boji pri Kustoci na Kresa dan tako slavno zmagala, nas je še temveč razveselila, ker, kakor dunajski časniki pišejo, med 21 kanonami, ki so jih tisti dan naši Lahom vzeli in na Dunaj peljali, je nezabita kanona pajpoprej zajeta bila od 4 strelcev 37. batalijona in enega pešca, o kterih „N. F. Presse" piše, da so bili mladi junaci, večidel Slovenci, pešec je bil Magjar. Tako tedaj je že prva bitka bila slavonosna vojakom slovenskega naroda! Tudi v privatnem pismu nam gosp. stotnik V. iz Verone od 29. u. m. piše, da se je kranjski polk vrlo možato držal, četudi je zlasti 1. batalijon veliko trpel. Ker je na Laškem po hudem boji v Kustoci počitek nastal in na severnem bojišču avstrijska armada še ni z veliko silo planila na prusko, nam telegraf ene dni sem ni prinesel nobenih novíc, za ktere so časniki vse prekasni in se tedaj na posebnih listih nabijajo na vogle po ulicah, pa tudi sicer gredó iz roke v roko. Pri telegramih pa tudi mi od več straní razodete želje zamolčati ne moremo, da bi se taka važna telegrafična naznanila tudi takim razumljivo (slovenski) razglašala, ki ne razumejo nemški, pa so ravno tako željni izvedeti dogodbe na bojišču, na kterem njih sinovi ali žlahtniki kri prelivajo, in se, kakor smo ravnokar slišali, skazujejo junake. Kar „Laib. Zeitg." odgovarja enaki interpelacii „Triglavovi", nima nikakoršne veče veljave, kakor to, kar je deželni kranjski zbor trdil, ko je spodbil slovenske štenografične spise, češ, da so stroški veliki, da je zamudno, da ni prestavljavca pri roci itd. Kadar se pa kliče „dajte, dajte!" takrat se ne pozabi slovenska beseda! — Ker vsaki dan in včasih še po večkrat pripeljavajo po železnici ranjene vojake iz Laškega v Ljubljano, kterim manjka perila, je gospá baronovka Bach-ova, kot predsednica usmiljenih gospá, iznova razglasila živo prošnjo, naj bi si poslalo prtenih ali bombažastih srajc in spodnjih hlač ali pa platna ali bombaža, da se naredí toliko potrebna oprava.

— Zdaj je število (174) kranjskih prostovoljnih strelcev polno. Za opravo njihovo manjkalo je pa po dovršeni naberi še okoli 3000 gold.; al ni čuda, ker do tistihmal so se še pogrešali doneski od tacih mož, ki bi imeli v prvi vrsti dariteljev stati!

Na znanje

večim in malim kupcem, obrtnikom in rokodelcem na Kranjskem, ki imajo pravico, odbornike voliti v kupčijsko in obrtnijsko zbornico ljubljansko.

Ker volitve, ki so bile iz začetka tega leta za kupčijsko in obrtnijsko zbornico, niso bile vse po redu, je c. k. ministerstvo kupčijstva po odpisu od 16. maja tega leta ukazalo, da se mora še enkrat voliti.

Ta nova volitev je na 23. dan tega meseca odločena za tiste volivce, kteri hočejo z besedo voliti v pisarnici kupčijske in obrtnijske zbornice v Ljubljani (v hiši nekdanje kresije). Ta dan bode od 9. do 12. ure dopoldne in popoldne od 3. do 6. ure pisarnica v ta namen odprta, da volivec pride in napové imena odbornikov, ktere on voli, pa naj ne pozabi seboj prinesti pooblastivnice (legitimacije), s ktero spriča volilno svojo pravico.

Tisti volivci pa, kteri odbornike pismeno volijo, morajo na svoj volitni list napisati imena, in ta list, zadnji čas do 26. dne tega meseca, zapečaten poslati c. kr. davkarski gosposki svojega okraja ali pa mestnemu magistratu v Ljubljano ali tukajšnji volilni komisii. Pomniti pa je dobro, da vsak volivec mora podpisati svoj volitni list, ali če sam pisati ne zná, da naprosi človeka, ki ga podpiše, on sam pa se podkriža; da pa se nobena napaka ne zgodí, tirja gori imenovani ministerski ukaz, da se ne podpiše samo ta, ki je volivca podpisal, ampak zraven njega še drug, ki pisati zná, da tedaj volitni list, na kterem stojí podkrižano imé volivca, ima še dva druga podpisa. Tako narejeni list se potem zapečati in pošlje, kakor smo gori rekli.

Ker to zahteva c. k. ministerski ukaz, naj za blagor domovine zavzeti rodoljubi skrbijo za to, da poučijo volivce v tem in so na pomoč takim, kteri sami pisati ne znajo, da pri tej volitvi ne bode nobene nerednosti, udeležba volivcev pa še veča kakor prva.

Ker smo naznanili ukaz sl. ministerstva, kako naj se vrší nova volitev, naj sledí zdaj še enkrat vse to, kar so „Novice" prinesle v 4. letošnjem listu.

Dragi rojaki!

Treba bode voliti za kupčijsko in obrtnijsko zbornico. Kakor pred 2 letoma, tako se tudi letos obrača podpisani odbor do Vas volivcev.

Kupčijska zbornica je važna. Ona mora po vseh potih delati v duhu napredka, omike in pravice. Ona mora po vsi pravici skrbeti, da se obrtnijska in trgovska delavnost ne preobložuje z davki, da se domača obrtnija povzdigne, da se ji odpró nove poti za spečevanje blagá, in se z rokodelskimi narodnimi učilnicami pospešuje poduk, omika in tedaj premožnost.

Kupčijska zbornica ima tudi važne pravice. Ona svetuje vodjem v bankini poddružnici in prisednikom kupčijske sodnije; ona ima pravico, da vse, kar zapazi v obrtnijskih zadevah, naznanja vladi, ktera jo tudi vpraša za njeno mnenje. Ona voli tudi dva zagovornika za trgovski in obrtnijski stan v kranjski deželni zbor.

Gotovo važna je tedaj kupčijska zbornica. Da pa ta zbornica more spešno delati, je treba, da se izvolijo možjé, ki poznajo in ljubijo domovino, ki zraven tega, da na tanko vedó vse, česar nam je treba, so tudi zmožni, da to, kar zapazijo, naznanijo, in ki brez strahú in boječnosti delajo za resnico, pravico in napredek.

Menimo, da take može priporočujemo v naslednjem zapisku, ki smo ga načrtali po skrbnem posvetovanji in kar moč z ozirom na vse okoliščine.

Dragi rojaki! Vdeležite se prav vsi pri tej volitvi in volite brez vsega osebnega mnenja enoglasno vseh teh 13 mož, ki vam jih tukaj živo priporočujemo, namreč

za trgovski oddelek:

gospoda Jožefa Debevca, trgovca v Ljubljani,
„ Janeza Fabjana, „ „
„ Janeza Jamšeka, „ „
„ Andr. Schreyer-a, „ „

za njih namestnika:

gospoda Janeza Veča, trgovca v Ljubljani,
„ Vikt. Búčar-ja, trgovca v Ljubljani.

Za obrtnijski oddelek:

gospoda Franca Malija, usnjarskega fabrikanta v Ljubljani,
„ Jožefa Šventner-a, čevljarskega mojstra v Ljubljani,
„ Jožefa Štrcelba, svečarja v Ljubljani,
„ Gustava Tönies-a, tesarskega mojstra v Ljubljani.

Za njih namestnika:

gospoda Pavla Skalè-ta, kovaškega mojstra v Ljubljani,
„ Blaža Vrhovca, zlatarja v Ljubljani.

Za fužinski oddelek:

gospoda Franca Rösman-a, steklarskega trgovca v Ljubljani.

V Ljubljani na sv. Petra in Pavla dan 1866.

Odbor zastopnikov kupčijskega in obrtnijskega napredka.

— Kakor „Uč. Tovarš“ piše, so darila po 50 gld. iz ustanove Metelkove letos dobili sledeči g. učitelji: V. Levstik na Dobrovi, Jan. Dolinar v Sodrašici, Jak. Mencinger v Žiréh, Jos. Levičnik v Železnikih, K. Krištof v Št. Mihelu pri Novem mestu, Jak. Kušlan v Slavini, — sledečim gospodom pa je c. k. deželna vlada podelila remuneracije po 50 gold. iz šolske zaloge: J. Škoficu, fajmoštru v Suhoru in Jer. Dolžanu za to, ker sta sama šolo učila, — Jak. Grosu, ravnatelju črnomeljske glavne šole zavolj splošnih zaslug pri tej šoli, Jož. Preši, duh. pomočniku v Prečni, kjer je v Koprivniku učil namesti bolnega učitelja, in Janeza Brenceta, fajmoštra na Unci zavoljo sadjoreje, — Jur. Vraniču, učitelju v Preserji, pa 25 gold. zavoljo sadjereje, čbelarstva in svilarstva.

— Novi most čez Savo pri Krškem bode gotov do 7. dne t. m. Ta dan pride komisija iz Ljubljane, da preišče novi most, za kterega g. Štepišnik v Celji iz kranjskega deželnega zaklada prejme 10.000 gold. pripomočka.

— „Slovenski Glasnik“ nam je vzrok, zakaj da preč. konzistorij tako dolgo odlaša svoje posvetovanje o zadevah ljudskih šol, odkriva tako-le: „Če je res, kar smo izvedeli, je temu odlašanju pravi vzrok tisti g. konzistorijalni svetovavec, ki je edini vedel za nemilo okrožnico, predno je bila spisana, tiskana in razposlana po škofiji. Pravijo, da se izgovarja s tem, da mu še niso došla vsa poročila okrajnih šolskih ogled. Ali so mu ta poročila došla ali ne, tega ne vemo; to pa se predrznemo reči, da mu po tem, kar je bilo v „Novicah“ in v „Triglavu“ razglašeno, večina teh poročil ne bode ugodna; kajti nasvet, ki ga je sestavil rodoljubni g. Simon Vovk, radoliški dekan, in vsem drugim gg. dekanom razposlal v podpis, dodatek g. J. Grabrijana, domorodnega ipavskega dekana, — in predlogi, ktere je učeni g. P. Hicinger, postojnski dekan, poslal konzistoriju in naznanil tudi odboru Matice slovenske (glej Novice str. 192), merijo naravnost zoper nemilo okrožnico ter jej izpodbijajo temelj.“

— Ko je na sv. Petra in Pavla dan možki pevski zbor čitalničin v cerkvi pri sv. Petru ob 8. uri dopoldne z veliko pohvalo pel pri sv. maši in se še posebno v samospevu odlikoval gosp. Fr. Vidic, sta se preteklo nedeljo tudi pod vodstvom g. Fabjana združila moški in ženski zbor čitalničin v cerkvi trnovski in prelepo pela Kempterjevo mašo; samospeve so peli gospá Prükerjeva, gospodičina Roza Frölich-ova in pa gospoda A. Jentel in V. Valenta — imena, ki že samo ob sebi pričajo, da kakor zbor so bili tudi samospevi izvrstni. Omenimo posebno vlogo (k gradualu) Händelnovo, s ktero je gospá Prükerjevo globoko segla v prsa vse zbrane množice, po tem „Tantum ergo“ in vlogo pri ofertorji od Fabjana. Goršičeve orgle pod roko Fabjanovo pa so donele tako veličastno, da se trnovska cerkev res more ponašati ž njimi. Sv. mašo so peli prečastiti gosp. profesor Marn, pred mašo pa pridigovali gosp. Luka Jeran in povedali pri tej priliki mnogo zanimivega iz potovanja svojega v svete dežele.

— „Triglav“ je konec unega meseca nehal začasno izhajati, ker ob času vojske se vsa pozornost od notranjih zadev obrača le na bojišča, v takem času pa nemški list, ki le dvakrat na teden izhaja, ne zadostuje radovednemu občinstvu. Gosp. Ed. Pour-u gré zaslužena hvala, da je iz zgolj domoljubja in vrlo vredoval „Triglava“, čemur priča je kazalo zanimivih sestavkov, ki jih je ta list prinesel zadnje kvatre.

— „Zgodovina Trdinova“ je Matičinim udom razposlana; sedaj se prodaja po čitavnicah in pri bukvarjih po 60 kr. Naj se podviza, kdor hoče dobiti to omikavno knjigo, kajti le 1000 iztisov je na prodaj.

— „Južni Sokol“ bode v nedeljo teden (15. dne t. m.) ranjenim vojakom na korist napravil veliko „besedo“ na vrtu čitalničinem ali pa v dvorani njeni ob neugodnem vremenu. Ker društvo „Sokola“ plača vse stroške za godbo itd. iz svoje kase, ostane ves dohodek blagemu namenu. Vhodnina je odločena na 20 kr., za rodbine po 50 kr.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz bojišča na Laškem pri Kustoci na Krsnikov dan se še le zdaj bolj na drobno pozvedajo dogodbe

zeló krvave bitke. Iz naznanila vojskovodjevega se vidi, da je boj trajal od zora do mraka — od 4. ure zjutraj do 9. zvečer — in da je sovražnik blizo 100.000 vojakov z obilim topništvom pritiral na bojišče; naših je po omenjenem naznanilu bilo dokaj manj; razméra med našimi in laškimi četami se šteje tako, da na enega našega konjika sta bila dva laška, na 3 naše topničarje 4 unih in na 2 naša pešca 3 laški. Da so vendar naši zmôgli, kaže, kako hrabro so se bíli; po tem takem pa tudi ni čuda, da je veliko naših padlo, ker zmaga na zeló obširnem in zamotanem bojišču nikakor ni bila dober kup, kakor je sam nadvojvoda Albrecht iz Verone 27. junija pisal. Ako je res, kar „Triest. Ztg.“ piše, iznaša število ubitih in ranjenih na obeh straneh skupaj okoli 25.000. Pravijo, da cilj in konec laškega vojskovodja je bil ta, da bi bil vrgel na avstrijsko zemljo večino svoje armade in ž njo predrl skozi trdnjave, potolkel tù našo armado, in ž njo potem podpiral delovanje Čialdini-a na spodnjem Padu — al spodletelo mu je! — Kaj pa Lahi pišejo o boji Kustoškem? Da vodijo vodo na svoj mlin, je očitno, ker kralj Viktor Emanvel je po telegrafu naznanilo dal v Florenc, da 24. junija niso zmagali, a tudi ne zmagani bili, in da je brž združenje vseh čet zaukazal, da začnó drugi boj. Sliši se, da talijansko brodovje (vojne ladije) je isti čas, ko je armada čez reko Minčio šla na Kustoco, imelo udariti na naše obale; al vstal je vzlasti po Neapolitancih punt na ladijah, in tako niso môgli z mesta. O Garibaldovih namerah se nič gotovega ne vé. — Tri dni po slavni zmagi na Laškem so se začeli boji tudi na severnem bojišču s Prusi (Prajzi). Kakor smo že zadnjič rekli, je pruska armada nagloma posedla Saksonijo, Hanoveransko, obe Hesii; al to ji ni bilo še zadosti; vrgla se je na več krajih tudi na našo česko deželo, tù železnice in telegraf pokončavala, davščino v denarjih mestom nakladala (samemu velikemu fabriškemu mestu Libercu (Reichenberg) 1 milijon gold.), pa tudi živino, kruh, senó itd. pobirala, kakor je to že navada, kadar srditi sovražnik pride v ptujo deželo. Da naša armada ni rok križem držala, pričajo hudi boji, ki jih je imela 27., 28. in 29. junija s prusko armado pri Mnihovem Gradišču (Münchengratz) in Podolu, pri Nahodu in Skalici, pri Osviecimu, pri Trutnovi, Visokovem, Jičinu itd. Tudi tù se je junaško bíla naša armada, kteri dosihmal še nobena nemška ni na pomoč prihitela razun saksonske pri Podolu in hanoveranske, ki pa neki ni môgla doseči zveze z avstrijsko in se je zdaj milo in nemilo podala pruski, ki je kralja vjela. Sam Bog vé, kaj delajo Bavarci (Parci) in drugi, da se nikjer še ne zoperstavijo Prusom, kteri kakor vradni list „Abendp.“ iz Dunaja od 2. dne t. m. piše, so že združili svoje dve krdeli, ki se zdaj pomikujete proti Pragu, tako, da je deželna vlada že zapustila glavno mesto, se podala v Pelzenj (Pilsen) in praškemu mestnemu odboru izročila oblast. Kakor so popred prebivalci iz Mnihovega Gradišča (kjer sta ostala le tehant in zdravnik), iz Mlade Boleslave, Gostinega, Trutnove, Brunova itd. bežali, tako beží zdaj mnogo Pražanov bojé se silovitega sovražnika. Fzm. Benedek se je iz strategičnih (vojnih) vzrokov s svojo armado postavil med trdnjavi Jožefovo in Kraljični Gradec, ker mu ni obveljalo, da bi bil zabranil združenje pruskih dveh armad. Vsaki hip se tedaj utegne uneti zdaj krvavi boj. Zdajci pa se mora tudi pokazati, kje so zavezniki nemški, ki so obljubili Avstrii pomoč. Češki časniki obžalujejo, da vlada ni dovolila ljudstvu napraviti črne vojske (landsturm), ki bi bila gotovo zdatno pomagala armadi, ker Prusa sovraži kakor gada. — Mnogo malih nemških držav je po izgledu pruske izstopilo iz nemškega bunda, na čegar razvalinah magjarska „Debatta“ še zmiraj pred vsem visoko dviguje nemško trikoloro, o kteri ji je pa „Vaterland“ možato besedo povedal, povzdignivši avstrijsko zastavo. — Ogerski deželni zbor je odložen za negotov čas, in tako tudi ne bode sklican hrvaški. Ogerski zbor je svoje mnenje o vprašanji: kako naj se vstopi ogerska dežela do druzih avstrijskih dežel, tako skoval, da bi po tem smislu nesrečni dvalizem bil gotov! Kaj pa še?

Denarni zapisnik Matičini.

Novi udje:

a) kot ustanovnik:

Gospod dr. Razpet Martin, okrajni zdravnik v Postojni	10	gold.

b) z letnim doneskom:

Gospod Rešek Enrik, profesor bogoslovja v Admontu .	2	„
„ Blaznik Jakob, farni oskrbnik v Hrenovicah . .	2	„
„ Ziegler Janez, župnik v Dolenji vasi pri Ribnici	2	„
„ Grm Janez, duhovni pomočnik v Spodnji Idrii .	2	„
„ Šoklič Blaž, „ „ „ „	2	„
„ Osona Anton, „ „ v Črnem Vrhu .	2	„
„ Štrukelj France, duhovni pomočnik v Čatežu .	2	„
„ Jereb France, duh. pomočnik v Polhovem gradcu za 1865. in 1866. leto	4	„
„ Hvalica Anton, duhovni pomočnik v Tminu . .	2	„
„ Pencin Dragotin, „ „ v „ . . .	2	„
„ Kobal Peter, „ „ v „ . . .	2	„
„ Rutar Tomaž, fajmošter pri sv. Luciji	2	„
„ Leban Ivan, kurat v Idrii di Bača	2	„
„ Kustrin Janez, provizor v spodnji Tribuši . . .	2	„
„ Velikonja Janez, previdnik v Ročah	2	„
„ Skočir Jožef, kaplan v Mevcah	2	„
„ Rutar Anton, fajmošter v Podbrdu	2	„
„ Bevek Janez, vikar v Grahovem	2	„
„ Kramar Filip, fajmošter v Nemški Ruti . . .	2	„
„ Korošec Štefan, kurat v Stranicah	2	„
„ Rihar France, župnik v Hotederšici	2	„
„ Vidmar Matej, župnik v Rovtah	2	„
„ Steinmetz France, fužinar v Železnikih za 1865. in 1866. leto	4	„
„ dr. Gavster Mavrici, okrajni zdravnik v Kamniku	2	„

Stari udje, ki so plačali za 1865. ali 1866. leto:

a) ustanovniki:

Za 2. leto: gg. Bušič Jožef, Rome Janez, Bonner Jožef, — za 3. leto: Hicinger Peter, Stritar Janez, Sušnik Gašper, Kovačič Janez, Majnik Janez, Močnik France, Svetličič Francc, Napret Teodor, Bartol Baltazar.

b) Letniki:

Za 1865. leto: Gg. Šutaj Matija, Anžlovar France, Žerovnik Toma; — za 1866. leto: Gg. Šutaj Matija, Pokorn Anton, Erjavec Janez, Klemenec France, Križaj Andrej, Pašič Janez, Stare Alojzi, Horvat Miha, Höchtl Dragotin, Gregorić Ignaci, Jakič Anton, Stranecki Jožef, Urbas Leopold, Gorišek France, Aleš Luka, Aicholzer Albert, Brgant France, Pivek Janez, Povše Martin, Povše France.

V Ljubljani 30. junija 1866.

Dr. Jer. Zupanec.

Kursi na Dunaji 3. julija.

5% metaliki 56 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 131 fl. — kr.
Narodno posojilo 58 fl. 50 kr.	Cekini 6 fl. 42 kr.

Žitna cena

v Ljubljani 30. junija 1866.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 26. — banaške 5 fl. 26. — turšice 3 fl. 34. — soršice 4 fl. 22. — rež 4 fl. 2. — ječmena 2 fl. 87. — prosa 3 fl. 10. — ajde 3 fl. 67. — oves 2 fl. 57.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.